

grenzeloos

de wereld begrijpen om de wereld te veranderen

RENÉ DANEN,
BERT GISKES,
LOES DE KLEIJN,
PATRICK VAN KLINK,
MATTHIAS VAN ROSSEM,
ROB MARIJNISSEN,
HERMAN PIETERSON

Grenzeloos geschrift, een uitgave van Grenzeloos

Onze vakbeweging

De teksten in deze brochure verschenen eerder op de site van Grenzeloos. De datum van de artikelen is steeds de datum dat het stuk op Grenzeloos is gepubliceerd. De auteurs dragen alleen verantwoordelijkheid voor hun eigen bijdrage.

René Danen is al decennia actief in allerlei sociale bewegingen en was twee jaar voorzitter van het FNV ledenparlement.

Bert Giskens is actief in de FNV (voorheen Abvakabo) werkgroep Palestina.

Loes de Kleijn studeert geneeskunde en werkt in de zorg en is lid van het Sectorbestuur FNV Zorg & Welzijn.

Patrick van Klink werkt bij de margarinefabriek van Unilever in Rotterdam, is actief in de milieubeweging, lid van het FNV ledenparlement en redacteur van Grenzeloos.

Rob Marijnissen werkt als organizer van de FNV in de zorg en is als kaderlid van de FNV actief in Amsterdam.

Herman Pieterse is historicus en actief in de programmaraad van het vakbondscafé in Amsterdam.

Matthias van Rossem is als historicus werkzaam aan de Universiteit van Leiden en het Internationaal Instituut voor Sociale geschiedenis in Amsterdam en is lid van het FNV ledenparlement.

De interviews in deze brochure zijn afgenomen door Grenzeloosredacteur **Willem Bos**.

Dit is een uitgave van grenzeloos www.grenzeloos.org

Deze brochure is te bestellen door € 4,- over te maken op rekening NL25INGB0005571638 t.n.v. Grenzeloos o.v.v. 'Onze vakbeweging'. Geef duidelijk aan op welk adres u de brochure wenst te ontvangen. Wilt u meerdere exemplaren bestellen neem dan even contact met ons op via redactie@grenzeloos.org.

Prijs: € 2,50

layout: Fleur Heinze

Onze vakbeweging

Inleiding, juni 2015

Dit is de vierde brochure in de serie Grenzeloos geschriften over de vakbeweging. We hebben deze brochure de titel *Onze vakbeweging* gegeven. Daarmee willen we - zoals in het eerste artikel door Rob Marijnissen en Patrick van Klink wordt uitgelegd - duidelijk maken dat, hoeveel kritiek we ook op het functioneren en de koers van de vakbeweging hebben, we het wel als onze organisatie zien en dat onze inspanningen in de vakbeweging erop gericht zijn om die sterker en strijdbaarder te maken.

In het tweede artikel 'De vakbeweging kan niet anders dan aan politiek doen' gaat Herman Pieterse in op de politieke rol van de vakbeweging.

Daarna komt Loes de Kleijn aan het woord. Zij gaat in op de vraag hoe het is om als vrouw en jongere in de vakbeweging te functioneren en wat er in de bond zou moeten veranderen om die aantrekkelijker te maken voor anderen dan de traditionele blanke mannen met een vast contract.

Rene Danen was twee jaar voorzitter van het ledenparlement en heeft een flinke staat van dienst in andere sociale bewegingen. In zijn bijdrage gaat hij in op wat de vakbeweging van die andere bewegingen kan leren.

Matthias van Rossum kwam via de studentenbeweging en acties aan de universiteit bij de vakbeweging terecht. Ondanks negatieve ervaringen besloot hij toch door te gaan met vakbondswerk en werd hij actief in het ledenparlement: omdat naast werken van onderop de vakbond ook van bovenaf moet veranderen.

Bert Giskes is een van de actieve leden van de werkgroep Palestina zoals die lang in de Abvakabo heeft gefunctioneerd en nu na de fusie als FNV werkgroep verder gaat. Hij vertelt over het functioneren van deze werkgroep en het belang van internationale solidariteit voor de vakbeweging.

De in deze brochure opgenomen stukken zijn slechts een greep uit de artikelen over de vakbeweging die in deze periode op de Grenzeloos site zijn verschenen. We schreven bijvoorbeeld ook over de campagne Young & United, over de acties tegen TTIP en andere internationale handelsverdragen, over de solidariteit vanuit de vakbeweging met de Maagdenhuis bezetting en andere studentenacties en over de solidariteit met Griekenland.

Wilt u de ontwikkelingen in de vakbeweging hier en elders op de voet volgen, check dan regelmatig www.grenzeloos.org en neem via de site een abonnement op onze elektronische nieuwsbrief. Wilt u ervaringen, analyses of opvattingen over de (vakbonds)strijd met anderen delen of heeft u suggesties voor artikelen of bijdragen neem dan contact met ons op via redactie@grenzeloos.org.

Onze vakbeweging, een reactie op linkse kritiek

[Rob Marijnissen](#), [Patrick van Klink](#), 9 mei 2015

Op Grenzeloos besteden we veel aandacht aan de ontwikkelingen in de FNV. We doen dat door artikelen van - en interviews met - kaderleden van de FNV. Over het algemeen krijgen we daar positieve reacties op. Maar er zijn ook kritische opmerkingen en vragen over. Onder andere uit de hoek van de Internationale Socialisten¹. In dit artikel gaan we in op een aantal van die vragen en opmerkingen.

Jullie laten bijna altijd vakbondsmensen aan het woord die de een of andere bestuurlijke functie hebben in de bond. Zijn jullie langzamerhand niet een soort spreekbuis van de vakbondsbestuurders, van de vakbondsleiding in plaats van van de basis?

De mensen die in Grenzeloos aan het woord komen hebben inderdaad meestal een verantwoordelijkheid in de vakbeweging: als lid van het ledenparlement, een sectorbestuur, of in een plaatselijk netwerk of een werkgroep. Het zijn geen mensen die in dienst zijn van de bond, het zijn geen bezoldigde bestuurders. Het zijn allemaal mensen die als vakbondslid actief zijn in de bond. Als ze lid zijn van een bestuur kan je ze als ‘vakbondsbestuurders’ omschrijven, maar ze maken geen deel uit van wat traditioneel als ‘de vakbondsleiding’, of de ‘vakbondstop’ wordt omschreven.

Vereniging en apparaat

Als je het over de vakbond hebt is het belangrijk om een onderscheid te maken tussen de vereniging (de leden en de structuren waarin de leden actief zijn), en het apparaat: de bezoldigde functionarissen, de mensen die in dienst zijn van de bond. Als er één rode draad is in de stukken op Grenzeloos, dan is het wel het belang van de versterking van de positie van de vereniging ten opzichte van het apparaat.

---

1 Voor alle duidelijkheid: de schuin gedrukte vragen en opmerkingen zijn geen citaten, maar een parafrasering van de vragen en opmerkingen van verschillende mensen.

Dat is niet omdat de mensen die in dienst zijn van de vakbeweging - en dus het apparaat vormen - per definitie 'rechts', 'bureaucratisch' en 'polderaars' zijn en de leden per definitie 'democratisch', 'links' en 'strijdbaar', of welke etiketten je er ook op wilt plakken. Wel is het zo dat de belangen van de (kader)leden en de mensen die in dienst zijn van de bond niet altijd parallel lopen. De leden hebben belang bij een zo goed mogelijke behartiging van hun individuele en collectieve belangen. Voor bezoldigde bestuurders kunnen er ook andere zaken een rol spelen (de relatie met de sociale partners waar ze veel mee te maken hebben, de persoonlijke carrièreperspectieven ook buiten de vakbond enzovoort). En daarnaast zijn er zowel onder de leden als onder de professionals mensen met heel verschillende maatschappelijke en politieke opvattingen.

Als er sprake is van tegengestelde belangen kiezen wij natuurlijk altijd voor de belangen van de leden. De vakbeweging is een vereniging van werknemers. Het apparaat van bezoldigde bestuurders en professionals moet in dienst staan van de vereniging en niet de dienst uitmaken. Dat is een aspect van wat wij verstaan onder een democratische vakbeweging.

Basis versus top

Het is dus veel te simpel om de tegenstellingen in de vakbeweging alleen maar te zien in termen van de basis versus de top, of bestuurders versus de leden. Je heb bestuurders die actief meewerken aan het democratischer en activerender maken van de vakbeweging en kaderleden die gedesillusioneerd niet in beweging te krijgen zijn of die vooral bezig zijn met hun eigen positie omdat ze zich identificeren met het overleg in de OR of andere medezeggenschapsorganen. Formalisme, bureaucratisering, gerichtheid op het eigen belang en de eigen positie vind je in de hele vakbeweging: onder kaderleden, bestuurders en andere professionals. Want we moeten niet vergeten dat het vakbondsapparaat niet alleen uit bestuurders bestaat, maar ook uit allerlei andere professionals die zich met financiën, communicatie en dergelijke zaken bezig houden. Ook daaronder zijn vogels van heel verschillende plumage die we niet over een kam kunnen scheren.

Vuile handen

In verschillende stukken op Grenzeloos wordt een kat uitgedeeld aan vakbondsactivisten die wel radicale taal uitslaan maar niet hun verantwoordelijkheid in de bond opnemen. Dat is precies dezelfde logica die gehanteerd wordt door de PvdA om de SP buitenspel te zetten: jullie willen 'je verantwoordelijkheid niet nemen'. Sommige

activisten, waaronder leden van de Internationale Socialisten zijn erg actief binnen de vakbond, maar weigeren daarbij hun onafhankelijke positie als socialist op te geven.

Daar zit inderdaad een groot verschil. Als vanuit de PvdA de SP - of andere linkse krachten - verweten wordt dat ze 'hun verantwoordelijkheid' niet op willen nemen dan gaat het om verantwoordelijkheid in het kader van het beheer van de burgerlijke staat. Concreet betekent dat dat de SP - of andere linkse krachten - verweten wordt dat ze niet meewerken aan het afwentelen van de crisis op de bevolking.

Bij het nemen van verantwoordelijkheid in de vakbeweging gaat het volgens ons om iets heel anders. Wij zijn geen anarchisten die de vakbeweging als een onderdeel van de staat beschouwen ten opzicht waarvan socialistten of andere linkse activisten een 'onafhankelijke positie' moeten innemen. Wij zien de vakbeweging eerst en vooral als een organisatie van de arbeidersklasse - hoe reformistisch en gebureaucratiseerd die ook is. En dus vinden wij dat we als socialistten of als linkse activisten daarbinnen actief moeten zijn en onze verantwoordelijkheid moeten nemen. Dat we alles moeten doen wat in ons vermogen ligt om de vakbeweging te versterken, uit te bouwen en strijdbaarder te maken. Wij hebben 'geen belangen die gescheiden zijn van de belangen van het gehele proletariaat', zoals Marx en Engels het al in 1848 in het *Communistisch Manifest* uitdrukten. Natuurlijk zijn wij - en andere linkse activisten - actief in de vakbeweging op basis van onze principes en onze uitgangspunten, maar niet 'onafhankelijk' van de beweging als geheel.

Als je op die manier je verantwoordelijkheid neemt betekent dat ook dat je niet kan volstaan met roepen dat er iets moet gebeuren en dat het bestuur of de werkorganisatie dat maar moet doen. Je moet er ook aan werken dat het gebeurt op de manier die mensen in beweging brengt. Daarbij moet je ook goed uitkijken dat je je hand niet overspeelt. Als wilt dat er iets gebeurt dan moet je ook goed in kunnen schatten of er werkelijk iets op gang kan komen.

Het is niet zo dat als de FNV maar oproept om de straat op te gaan er dan vanzelf duizenden of tienduizenden mensen komen demonstreren. Zo'n oproep moet aanslaan en draagvlak hebben onder de (kader)leden en die moeten er - samen met het apparaat - keihard aan werken om er een succes van te maken. Het is niet zo dat als de FNV zich bij monde van het ledenparlement uitspreekt tegen TTIP en die andere vrijhandelsverdragen, er vanzelf een campagne van de grond komt. Het is niet zo dat als studenten in

Amsterdam het Maagdenhuis bezetten het dan vanzelfsprekend is dat de FNV dat steunt en Ton Heerts daar namens de FNV solidariteit gaat betuigen. Ook dan zijn het kaderleden van de bond die er keihard aan trekken om dat voor elkaar te krijgen. En in al die gevallen krijgen die kaderleden het pas voor elkaar als ze voldoende steun en vertrouwen hebben onder hun achterban en (delen van) het vakbondsapparaat. Daarom is het zo belangrijk om tussen actieve kaderleden en bestuurders te staan, of dat nu overtuigde socialisten zijn of niet.

Het ledenparlement

Met de formele democratisering die de afgelopen periode in de FNV bevochten en gerealiseerd is is de verantwoordelijkheid van linkse activisten in de bond alleen maar groter geworden. Het direct door de leden gekozen ledenparlement is formeel, tussen twee congressen in, het hoogste orgaan van de vernieuwde FNV. In de oude FNV was dat de federatieraad, die bestond uit de voorzitters van de aangesloten bonden. Het bestaan van het ledenparlement met die bevoegdheid is natuurlijk een belangrijke stap vooruit. Maar de vraag of het blijft bij een formele democratisering of dat er werkelijk wat verandert hangt natuurlijk af van de vraag of het ledenparlement echt een vuist kan maken. En dat is in belangrijke mate afhankelijk van de vraag of de leden van het ledenparlement in staat zijn standpunten te formuleren en voorstellen uit te werken die door een meerderheid van het ledenparlement worden aangenomen en waarvoor onder de leden voldoende draagvlak is.

En vervolgens moet ervoor gestreden worden dat die standpunten niet alleen maar op papier blijven staan, maar ook werkelijk bondsbeleid worden. Want we moeten ons geen illusies maken: op zijn minst een flink deel van de mensen die het apparaat van de vakbeweging vormen is er helemaal niet van overtuigd dat het primaat van de vakbond bij de vereniging moet liggen en dat het ledenparlement de echte leiding van de vakbeweging moet zijn. Zoals alle 'professionals' hebben ze het gevoel dat zij - op basis van hun expertise, informatievoorsprong en goede contacten - veel beter kunnen beoordelen wat goed is voor de bond en de leden dan de door de leden gekozen vertegenwoordigers in het ledenparlement.

De leden van het ledenparlement moeten dus zowel beslist en strijdbaar maar ook tactisch vernuftig opereren om aan de formele democratie ook inhoud te geven en om de koers van de bond te kunnen bepalen. Socialist en andere linkse activisten in het ledenparlement kunnen en mogen zich niet beperken tot het ageren tegen het beleid van het bestuur en het doen van propagandistische

voorstellen die geen enkele kans hebben ook door de meerderheid van het ledenparlement aangenomen te worden. Zij zitten daar niet om van hun socialistische gezindheid te getuigen en interessante contacten voor hun eigen club op te doen, maar om leiding te geven aan de bond als geheel.

Tot op heden lijkt het ledenparlement hier wonderwel in geslaagd. Op een aantal belangrijke punten heeft ze nieuw beleid geïnitieerd en op vele punten straalt de FNV nieuw elan uit. Wat voor het ledenparlement geldt geldt eigenlijk net zo goed voor alle organen van de bond waarin leden actief zijn. Of het nu gaat om de organisatie van vakbondscafés het opzetten en uitbouwen van een plaatselijk of thematisch netwerk, het werk in een sectorbestuur of een bedrijfsledengroep, socialisten en andere linkse activisten zullen initiatieven nemen die er op gericht zijn om de bond sterker en strijdbaarder te maken. Om er meer mensen bij te betrekken en om beter voor de belangen van de leden op te komen.

De vakbeweging opnieuw uitvinden

In zekere zin zijn we de afgelopen jaren bezig om de vakbeweging opnieuw uit te vinden. Dat is nodig omdat er in de maatschappij en de economie de afgelopen tijd heel veel is veranderd. We hebben nauwelijks meer te maken met grote bedrijven waarvan alle werknemers onder één CAO vallen. De maakindustrie is voor een groot deel vertrokken naar lagelonenlanden. Door outsourcing en flexibilisering werkt een groot deel van de mensen voor onderaannemers en met een veelheid van verschillende contracten. Vooral jongeren, vrouwen en migranten krijgen nauwelijks meer een vast contract.

Als werknemers en als vakbeweging worden we steeds geconfronteerd met de politiek van de overheid, die er op gericht is om ons de prijs van de crisis te laten betalen. En daarbij gaat het in steeds sterkere mate om een politiek die op Europees vlak binnen de EU wordt besloten en uitgewerkt. De vakbeweging kan zich niet beperken tot de strijd voor goede cao's maar moet een breed scala van zaken oppakken en ook strijden voor het behoud van de zorg, voor goed onderwijs, tegen racisme en vreemdelingenhaat, tegen de internationale handelsverdragen als TTIP enzovoort. En dat moet ze doen in samenwerking met andere bewegingen.

Er is meer nodig dan de klassieke vakbondsaanpak zoals we die kennen uit de zeventiger jaren, met een organisatie in bedrijfsledengroepen en met stakingen en demonstraties als belangrijkste wapens. Dat lukt alleen als we er in slagen om het

gezicht van de vakbeweging - als een club van hoofdzakelijk oudere blanke mannen met een vast contract - te veranderen. En als we - samen met andere bewegingen - nieuwe vormen van actie en organisatie ontwikkelen. Als de vakbeweging als het ware de kern vormt van een breder maatschappelijk verzet en van nieuwe vormen van solidariteit.

Dat is de inzet van ons en van veel andere actieve vakbondsleden. Daarvoor nemen wij de verantwoordelijkheid, want het is onze vakbeweging. En die is veel te belangrijk om aan een kleine groep 'professionals' over te laten.

De vakbeweging kan niet anders dan aan politiek doen

[Herman Pieterse](#), 13 april 2015

Discussies over vakbondswerk gaan al snel over de vraag of en in hoeverre de vakbond zich met politiek bezig mag en kan houden en wat daar dan onder wordt verstaan. De afgelopen decennia was binnen de FNV de opvatting dominant dat de vakbeweging zich vooral moest beperken tot zaken die betrekking hadden op arbeid, inkomen en arbeidsomstandigheden. Onder invloed van de crisis en van de vernieuwing van de FNV zien we de laatste tijd weer een meer politieke opstelling van de vakbeweging. In onderstaande artikel dat in juni 2013 op Solidariteit werd gepubliceerd als bijdrage aan een discussie over 'Partij en vakbond' gaat Herman Pieterse in op deze problematiek. Wij vinden die bijdrage belangrijk genoeg om hier nog eens (met toestemming van de auteur) te publiceren.

De Poolse vakbeweging Solidarnosc speelde een belangrijke rol bij de ondermijning van de macht van de communistische partij. Na de val van de muur werd de vakbond ook een politieke beweging. De Braziliaanse vrije vakbonden speelden een grote rol in het verzet tegen de dictatuur en namen het initiatief voor de vorming van de Arbeiderspartij. Die is inmiddels jaren aan de macht en is als regeringspartij nu het doelwit van een nieuwe beweging. In Zuid Afrika speelde de vakbeweging COSATU een grote rol bij het ten val brengen van het apartheidsregime. De bevrijdingsbeweging ANC was en is niet te vergelijken met een 'gewone' politieke partij.

Ik noem deze voorbeelden die in deze discussie al eerder naar voren werden gebracht, omdat ze aangeven dat er geen voorbestemde vaste verhouding tussen vakbeweging en politieke partijen bestaat. Als we nu een discussie willen voeren over de verhouding van partij en vakbonden dan is de eerste vraag: welke partij dan? Persoonlijk zie ik die partij namelijk niet.

De Partij van de Arbeid is al lang niet meer de nette hervormingspartij die ze ooit was. Het is al tientallen jaren een gewone regeringspartij die soms een sociaal jasje aan doet. Echte sociaaldemocraten zitten er niet meer in. Nieuw Linkers die zichzelf trouw zijn gebleven, stapten uit de partij. Jan Pronk is de meeste recente en bekendste daarvan.

Groen Links komt voort uit partijen die verbonden waren met linkse vakbondsactivisten, maar is die banden sinds lang kwijt geraakt. De SP heeft wel een activistisch verleden, maar maakt nu een soort scheiding tussen politiek, daar zijn wij van, en belangenstrijd, daar is de vakbeweging van.

Partij en vakbeweging, waar gaat dat dan over? Volgens mij moet het in de eerste plaats gaan over de vraag hoe de vakbeweging betrokken is bij de politiek. En in de tweede plaats over de vraag of het politieke streven van de vakbeweging een georganiseerde, politieke uitdrukking kan krijgen.

Een bijzondere crisis

Om over de politieke betrokkenheid van de vakbeweging te praten, moeten we een uitstapje maken naar de huidige crisis. Die blijkt veel dieper te zitten dan tot voor kort werd gedacht. Niemand heeft een simpele oplossing klaar liggen. Dat lijkt erger dan het is. Alle wonderoplossingen om de crisis te overwinnen, zijn al uitgeprobeerd, en allemaal hebben ze gefaald. De banken zijn gered met overheidsgeld, maar de hele financiële sector blijkt daarmee nog steeds oncontroleerbaar. De export is bevorderd, maar dat is niet genoeg om de bestaande overcapaciteit weg te werken. Er zijn kunstgrepen met de sociale zekerheid uitgehaald om bedrijven te ontzien, maar uiteindelijk vallen er steeds meer ontslagen. De kaalslag in de zorg, de sociale zekerheid en de pensioenen die in Nederland nu plaats moet vinden, is kinderspel vergeleken bij wat de trojka heeft opgelegd aan Portugal, Griekenland of Cyprus. Als je wilt weten waar je terecht komt als je de huidige politiek van bezuinigen om het overheidstekort onder de 3 procent te brengen volhoudt, moet je eens goed in Lissabon of Athene rondkijken. Misschien mogen we daar binnenkort Ljubljana aan toevoegen.

Kortom, de huidige crisis is geen simpele recessie waar je met wat snelle maatregelen weer uitkomt. Zelfs als de economie straks weer een beetje zou aantrekken, is het waarschijnlijk een zwak en gedeeltelijk herstel. Dat de werkloosheid er door zou afnemen, is al helemaal twijfelachtig. Kennelijk is er sprake van een meer structureel probleem. Na de crisis van de jaren zeventig en tachtig is er een korte periode van herstel geweest. Gedeeltelijk gedragen door de herinschakeling van Rusland en China in de kapitalistische wereldeconomie. Gedeeltelijk gedragen door de ontwikkeling van een deel van de afhankelijke landen tot zelfstandige machtsfactoren en kernen van economische groei, zoals India, Brazilië en Turkije. Alleen is ook daar die groei ongelijk geweest, en samengegaan met toenemende sociale ongelijkheid. Dat uit zich nu in de opkomst van

nieuwe massale bewegingen tegen regeringen die eerst brede steun kregen. De belangrijkste bron van het economisch herstel vanaf het begin van de jaren negentig is echter het herstel van de winsten en een toename van een kredietpiramide om de afzet van de productie mogelijk te maken. Die piramide is in 2007-2008 ingestort. Er is nog geen ander model voor het herstel van de economie in zicht.

Het is goed om te bedenken dat er nog nooit een uitzichtloze situatie voor het kapitalisme is geweest. Toen Europa op apegapen lag na twee wereldoorlogen en een diepe crisis, toen de Sovjet Unie Oost Europa aan haar invloedssfeer toevoegde en daarmee buiten de greep van het kapitaal plaatste. Toen China datzelfde deed, overigens tegen de wil van Stalin in, kon het kapitalisme zich toch herstellen en aan een periode van bijna dertig jaar groei beginnen. Dat ging niet zonder slag of stoot. De effecten van de vernietiging en de desastreuze politiek van Stalin speelden een belangrijke rol bij de nieuwe kans voor het kapitalisme.

Dijsselbloem en Lagarde, Olli Rehn en Schäuble zouden het kunstje graag herhalen. Of daar de voorwaarden al rijp voor zijn, mag betwijfeld worden. Maar dat ze het willen staat buiten kijf. Om een dergelijk herstel van de kapitalistische economie mogelijk te maken, wordt nu op verschillende fronten tegelijk geprobeerd de resterende verworvenheden van de welvaartsstaat te vernietigen.

De oproepen om meer geld uit te geven werken niet. Of ze zijn een verkapte poging om een greep in de pensioenkas te doen. In dat geval maken ze deel uit van het bredere plan om de gevolgen van de crisis af te wentelen op loon- en uitkeringstrekkers.

In de vorige crisisperiode en tijdens de herstelfase die in Nederland samenvalt met de periode van de paarse kabinetten, is er al heel wat afgebroken. Maar het gebouw is grotendeels in tact gebleven. En dat kon wel eens gaan veranderen. Of het nu gaat om het recht op bijstand, op zorg bij ziekte, om de bescherming tegen willekeur bij ontslag, om het recht op een fatsoenlijk pensioen, om de rechten van flexwerkers, om fatsoenlijke voorzieningen in buurten, om de sociale woningbouw, om de bescherming van de natuur, om cultuur, alles dat geld kost en alles dat mensen een schild geeft tegen de onverbiddelijkheid van de markt ligt onder vuur.

En dat is in Nederland nog maar net begonnen. Deze aanval is internationaal en treft net zo goed Brazilianen als Turken, Grieken als Nederlanders, Bengalen als Indiërs. Hoe ze deze precies vorm geven, kan verschillen. De richting is duidelijk.

Politiek is onvermijdelijk

De vakbeweging kan dus niet anders dan aan politiek doen. Juist om de primaire doelstelling van belangenbehartiging te kunnen waarmaken, moet ze zich met politiek bezighouden. Want de politiek houdt zich in elk geval met de vakbeweging bezig. Rutte was maar wat kien op het afsluiten van een Sociaal Akkoord. Nu stelt dat niet veel voor en gaat het waarschijnlijk toch de prullenbak in, maar toch. Alle partijen willen iets met belangrijke punten als sociale zekerheid, zorg en ontslagrecht, met onderwijs en woningbouw.

De essentiële vraag voor de vakbeweging is dus niet of ze met politiek te maken heeft, maar of ze zich afhankelijk wil maken van de politiek van andere dan wel haar eigen politiek wil ontwikkelen. Een politiek die gebaseerd moet zijn op een consequente verdediging van de belangen van iedereen die van salaris, pensioen of uitkering afhankelijk is voor zijn bestaan. Dat is de overgrote meerderheid van de bevolking, om maar alvast een tegenargument te geven aan hen die de vakbeweging de behartiging van een beperkt groepsbelang willen verwijten. Die politiek houdt ook in de verdediging van de mensenrechten van iedereen, ongeacht afkomst, paspoort of het ontbreken daarvan.

Gelukkig kunnen we zien dat de vakbeweging de laatste jaren ondanks de crisis en ondanks desoriëntatie niet bij de pakken neer is gaan zitten. 'Organising' en activerend beleid zijn bouwstenen voor de toekomst. Maar de vernieuwde vakbeweging die zal ontstaan, kan alleen verder komen als ze zich bewust is van haar politieke rol. Is ze dat niet, dan is ze gedoemd tot verdere nederlagen. Die politieke rol zal meer moeten zijn dan meepraten en akkoorden sluiten. Het zal ook moeten gaan om initiatieven die het 'organiseren' uitbreiden tot het mobiliseren van mensen voor hun belangen tegen de desastreuze politiek van sociale afbraak en bezuinigingen. Een manifestatie voor de zorg is mooi. Maar dat moet een vervolg krijgen.

Hoe doe je dat, politiek?

Politiek is een lastig begrip. De één bedoelt er Den Haag mee. De ander vergadertijgers in zaaltjes. Weer een ander denkt aan lobbyen bij commissies en Kamerleden. Een enkeling ziet rode banieren traag door oneindig laagland gaan. Toch is politiek vooral een kwestie van machtsvorming.

Voor wie die macht niet heeft op basis van zijn bezit, zijn netwerk, zijn familie of zijn leidinggevende positie, betekent politiek in de eerste plaats gezamenlijk optreden. In de tweede plaats betekent het je zelf organiseren met actievormen die gewicht in de schaal leggen.

In de derde plaats betekent het zelf formuleren wat je wilt, zonder eerst te kijken of je tegenstander dat wel leuk vindt. In de vierde plaats betekent het consequent blijven vasthouden aan de belangen van allen die zich tegen de maatregelen van de regering verzetten. In de vijfde plaats betekent het begrijpen dat je tegenstander internationaal is en dat je je dus moet baseren op internationale solidariteit. En in de zesde plaats betekent het de ontwikkeling van een perspectief voor de middellange termijn, een sociaal alternatief dat kan werven en mobiliseren. Die machtsvorming moet waar dat kan omgezet worden in concrete resultaten. Resultaten op alle terreinen: zorg, onderwijs, duurzaamheid, arbeidsomstandigheden, arbeidsvoorwaarden, pensioenen of democratische rechten.

Kan de vakbeweging op die manier aan politiek doen? Dat is een beetje de vraag. In principe wel zou je zeggen, maar tegelijk moet je ook mensen die zich nu niet in de vakbeweging herkennen, kunnen betrekken bij dat sociaal alternatief. En op deze manier opkomen voor een politiek en sociaal alternatief zal in de vakbeweging op een hardnekkig verzet van de conservatieve vleugel stuiten. Het is ook de vraag of het voldoende zou zijn. Kun je werkelijk politiek een vuist maken met een organisatie die ook voor een groot deel met het dagelijkse bondswerk bezig moet zijn? Ook daarvan denk ik dat het in principe zou moeten kunnen, maar de vormgeving ervan zal nog best moeilijk worden. Een politieke vakbeweging zou in elk geval deel uit moeten maken van een bredere internationale beweging tegen sociale afbraak.

Moet daarom een politieke vakbeweging zich ondergeschikt maken aan één of andere partij? Dat lijkt me niet wenselijk, ook niet aan partijen die sympathiek staan tegenover het streven van de vakbeweging. Zou het omgekeerd kunnen zijn? Dat de vakbeweging het initiatief neemt tot het bundelen van mensen en bewegingen ook op politiek vlak?

De democratisering van de vakbond is een kans om als actieve vakbondsleden het beleid te bepalen en de vakbond weer op de kaart te zetten

[Loes de Kleijn](#), 1 april 2015

Behalve de door leden gekozen voorzitter en de leden van het ledenparlement, kent de vernieuwde FNV ook de door leden gekozen sectorbesturen. Loes de Kleijn is in februari in het Sectorbestuur FNV Zorg & Welzijn gekozen waar ze de branche Universitair Medische Centra vertegenwoordigt. Grenzeloos sprak met haar over haar plannen, haar ervaringen in de zorg, haar ervaringen als organizer van de Abvakabo en hoe het is om als vrouw en jongere te functioneren in het ouderemannenbolwerk dat de FNV nog steeds is.

Ondanks haar leeftijd (26) heeft Loes ervaring in verschillende functies in de zorg. Naast haar studie geneeskunde, werkt ze enkele dagen per maand als verpleeghulp in de ouderenzorg. Van 2012 tot 2014 werkte ze als organizer in de zorg bij de Abvakabo FNV, waarbij ze onder andere betrokken was bij de acties in het Sarphatihuis in 2013.

‘Waarom ik me verkiesbaar heb gesteld voor het sector bestuur? Ik ben nu een paar jaar lid van de bond en vanaf 2011 ben ik op verschillende plekken in de zorg actief. Ik heb gezien hoe groot de problemen in de zorg zijn en ik wil een bijdrage leveren aan het oplossen daarvan en aan het organiseren van mensen in die sector. Ik ben actief geweest als organizer in de ouderenzorg. Dat heb ik met heel veel plezier gedaan en daar heb ik veel van geleerd. Maar als betaalde functionaris van de bond ben je uiteindelijk uitvoerder van het vakbondsbeleid. Dat beleid wordt helaas nog voor een groot deel van bovenaf opgelegd. Gelukkig komt daar langzamerhand verandering in. De democratisering van de bond zie ik nu dan ook als een kans om als actief vakbondslid samen met andere leden daadwerkelijk mede het beleid te bepalen en de vakbond weer op de kaart te zetten. Ik vind namelijk dat het huidige beleid een van de redenen is waarom de vakbond er zo slecht voorstaat.

‘De onvrede in de zorg is enorm groot. Er wordt wel eens gezegd dat zorgwerkers niet graag actievoeren. Het is waar dat zorgwerkers minder snel het werk neerleggen, onder andere omdat ze bang zijn dat dat ten koste gaat van hun zorgvragers. Het belang van de zorgvragers staat altijd voorop, die mensen kan je niet in de steek laten. Toch zie je dat nu de bezuinigingen, de toegenomen bureaucratisering en de afbraak ten koste gaan van deze zorg en de zorgvragers daarvan de dupe worden, het juist de zorgwerkers zijn die een van de meest gemotiveerde actievoerders worden van de bond. Zorgwerkers hebben een hart voor de zorg en komen niet snel voor hun eigen belang op, maar wel zodra de zorg aan hun patiënten op het spel komt te staan. Overigens vind ik dat zorgwerkers best wat vaker voor hun eigen belang op mogen komen, dus bij deze heb ik dat al vast maar gezegd.

‘Als vakbond moet je mensen veiligheid bieden, mensen laten merken dat als ze in actie komen en als ze hun nek uitsteken, ze niet alleen staan. Mensen zijn in deze tijden vooral bang om in actie te komen, bang dat het hun baan kost. En als je alleen of met een heel klein groepje actie onderneemt, is deze angst ook terecht. Daarom moet je een groep opbouwen, elkaar leren kennen, elkaar vertrouwen en weten dat de rest van de bond en vooral haar actieve leden er achter staan. Hoe je dit oppakt, heb ik geleerd bij organiseren. De bezetting van het Sarphatihuys, daar hebben we bijvoorbeeld een half jaar naar toe gewerkt met alle leden. Dat was heel spannend, het was steeds de vraag of het zou lukken, uiteindelijk werd het een succes.

‘Zo heb ik ook geleerd dat het belangrijk is om langzaam maar met volle overtuiging kracht op de werkvloer op te bouwen en te zorgen dat mensen door acties meer zelfvertrouwen krijgen. Zulke acties zullen in het begin waarschijnlijk over hele elementaire dingen gaan, zoals een goed werkrooster, het naleven van bepalingen in de CAO en dergelijke. We hebben weer successen in de strijd nodig, hoe klein die ook zijn. Dat geeft mensen zelfvertrouwen, dat maakt dat ze hun angst overwinnen en dat ze zonder angst maar met trots durven te zeggen: ‘ik hoor ook bij die bond.’ Pas dan wordt de vakbond echt weer van de leden en pas dan kunnen we verdere stappen maken waar ook een propvol Malieveld bij zal horen.’

Vrouwen en mensen van kleur

‘Ja, de vakbond is een club met heel veel oudere witte mannen. Het feit dat mannen op vakbondsbijeenkomsten voor de verandering bij het vrouwentoilet naar binnen glippen om sneller aan de beurt te zijn toont de ernst van het probleem. Even zonder grappen, in een

sector als de zorg werken voor het overgrote deel vrouwen en bovendien zijn veel daarvan mensen van kleur. Dat geldt ook voor de schoonmaak, de catering en andere slechter betalende sectoren. Toch blijven vrouwen en mensen van kleur ondervertegenwoordigd in de bond, dat is niet alleen raar, maar vooral ook verontrustend.

'De afgelopen tijd is de FNV bezig geweest om speciaal in die sectoren mensen te organiseren. Dat heeft enig succes, met name bij de schoonmakers en in de zorg. Toch, en dat valt te begrijpen, staan vrouwen, jongeren en mensen van kleur in deze sectoren niet te trappelen om zich aan te sluiten bij het mannenbolwerk van de bond. De FNV zal immers eerst de specifieke problemen van deze leden moeten erkennen. Wij vrouwen moeten ook gehoord worden, onze eisen en belangen moeten centraal komen te staan. Vrouwen krijgen voor hetzelfde werk nog steeds minder betaald, de kinderopvang wordt vrijwel onbetaalbaar gemaakt en seksuele intimidatie op de werkvloer blijft een groot probleem. Deze problemen dienen erkend en belicht te worden. Zo geldt dat ook voor de belangen en eisen van leden van kleur die steeds vaker te maken krijgen met racisme op de werkvloer en werkeloosheid.

'Bovendien wordt het tijd dat er ook binnen de bond gesproken wordt over seksisme en racisme, want helaas ook binnen de bond zijn deze problemen niet verholpen. Ik ben dan ook van mening dat als we echt een krachtige bond willen worden, van jong en oud, zwart en wit, dat er meer fundamentele veranderingen nodig zijn in de cultuur van de vakbond en haar beleid. Het is immers alleen mogelijk een sterke vakbond op te bouwen als seksistische, racistische en discriminerende beelden zijn uitgeroeid. Tot die tijd zullen deze waanbeelden ten goede komen aan de werkgevers die leden zo tegen elkaar op kunnen en zullen zetten. Ik zie het dan ook als onze taak om leden en vakbondsfunctionarissen hierop aan te spreken. Als bond moeten we ondubbelzinnig stelling nemen tegen racisme en seksisme. En ook in je eigen rangen moet je daar geen millimeter aan toegeven. Het is heel goed dat de FNV na de 'minder minder' uitspraak van Wilders heeft verklaard niet meer met de PVV te willen samenwerken. Dat hadden ze echter al veel eerder moeten doen.

'De vakbond kan een enorme rol spelen in het bestrijden van racisme en seksisme op de werkvloer, immers samen actievoeren verbindt en heft vooroordelen op. Zo had bij de acties van het Sarphatihuis op een zeker moment een van de leidinggevendenden het over die 'zwarte apen' die actie stonden te voeren. Daar waren niet alleen de gekleurde actievoerders woedend over, maar ook de witten die deze racistische houding van hun leidinggevende nooit eerder hadden

opgemerkt. Strijden haalt de vooroordelen uit de lucht en werkt verbroederend/verzusterend.

‘Ook jongeren moeten een veel belangrijkere plaats in de bond krijgen. En ook hier geldt dat de FNV jongeren slechts kan bereiken als ze de belangen van jongeren centraal stelt. Dus de strijd aangaat tegen de zogenoemde flexibilisering. Dat woord alleen al... Natuurlijk wil iedereen flexibel zijn en flexibel werken. Af en toe zonder eindeloze gevechten een vakantie plannen omdat je er gewoon aan toe bent en niet elke dag hetzelfde doen dat lijkt me ook een mooi streven. Maar onder flexibel wordt nu verstaan volstrekt rechteloos, niet weten of je volgende week nog werk hebt, nulurencontracten waarbij je maar af moet wachten of en hoeveel je deze week kan werken en verdienen. Al die zogenoemde stages en opleidingsplaatsen waar jongeren voor niets, of zwaar onderbetaald, werkervaring op kunnen doen voor werk dat er vervolgens niet is. Ik stoor me dan ook aan geluiden in de bond zoals die van FNV Jong. Ik heb daar niks mee. Die gaan helemaal mee in het flexibiliseringsverhaal, die zitten vaak meer op de lijn van de VVD en D66 dan op een strijdbare koers waar jongeren wat aan hebben. Er wordt nu gewerkt aan het opzetten van een jongeren netwerk in de FNV. Een netwerk van jongeren in verschillende sectoren, daar verwacht ik veel meer en veel positievere dingen van.’ De problemen van jongeren zijn overigens niet heel lastig op te lossen. Immers om banen voor jongeren te creëren, zouden ouderen niet langer door moeten werken, maar juist eerder met pensioen moeten mogen en zou er arbeidstijdverkortening moeten komen. Het tegen elkaar opzetten van jonge en oude werknemers, daar moet een einde aan komen. We willen allemaal hetzelfde, gewoon goed werk voor een fatsoenlijk salaris en als het even kan ook nog wat vrije tijd om jezelf te ontwikkelen en te genieten van de mensen om je heen.’

De vakbeweging kan veel leren van andere sociale bewegingen

[Rene Danen](#), 15 april 2015

René Danen was twee jaar voorzitter van het FNV ledenparlement. In de jaren negentig was hij actief in de studentenbeweging, onder andere als voorzitter van de Landelijke Studenten Vakbond (LSVB). Hij werkte bij de milieubeweging (Greenpeace en Milieudefensie), zat zowel in Nijmegen als in Amsterdam in de gemeenteraad en werkte bij het instituut voor Publiek en Politiek. Hij is voorzitter van de antiracisme organisatie Nederland Bekent Kleur en was betrokken bij initiatieven als Keer het Tij en het Nederlands Sociaal Forum. Grenzeloos sprak met hem over de vakbeweging en wat die kan leren van andere sociale bewegingen.

‘Toen ik afgestudeerd was en ging werken was het voor mij als voormalige activist van de studentenvakbeweging vanzelfsprekend om vakbondslid te worden. Maar ik geloof dat ik toen maar één keer op een vergadering ben geweest. De vakbeweging was absoluut niet op jongeren ingesteld. De jongerenbond van de FNV was opgeheven en werd niets speciaal voor jongeren gedaan.

‘De vakbeweging dreigde een beetje aan zijn eigen succes ten onder te gaan. Er waren relatief veel actieve kaderleden en die kaderleden bleven steeds maar op dezelfde plek zitten. Voor jongeren was de vakbeweging absoluut geen stimulerende omgeving. Vanuit andere bewegingen had ik wel contact met de vakbeweging en soms was er een goede samenwerking. De FNV was bijvoorbeeld een van de organisatoren van de eerste demonstratie van Nederland Bekent Kleur, maar dat was toen ook zo’n beetje de laatste keer dat de FNV zich met dergelijke zaken bezig hield, want daarna kwam er een periode waarin de FNV zich vrijwel alleen richtte op zaken rond werk en inkomen. Het hele idee van een brede vakbeweging werd los gelaten.’

Brede vakbeweging

‘Gelukkig is men daar de afgelopen tijd op terug gekomen. Een goed voorbeeld daarvan vind ik de rol van de FNV bij het energie akkoord. De FNV heeft toen gezegd dat deelname van milieuorganisaties voor haar een voorwaarde was om tot een akkoord te komen. De

milieuorganisaties konden vervolgens minimumeisen vastleggen waar het akkoord aan moest voldoen. Je kan je als vakbeweging niet alleen beperken tot 'arbeidsgerelateerde' zaken. Je leden leven niet onder een stolp. Die willen ook goede collectieve voorzieningen, goed onderwijs voor hun kinderen goede zorg voor hun ouders, die maken zich ook zorgen over de klimaatveranderingen en milieuproblemen en over racisme en oorlog.

'Je moet als vakbeweging juist die zaken ook oppakken en de relatie ervan met 'arbeidsgerelateerde' zaken laten zien. Dat hebben we bijvoorbeeld in 2011 gedaan met de actie Red het OV. In die actie tegen de aanbesteding van het openbaar vervoer hebben de mensen van de Abvakabo van het GVB in Amsterdam samengewerkt met Milieudefensie en het Steuncomité Sociale Strijd tegen de afbraak van het OV. Daarbij stond niet alleen het belang van de werknemers van het GVB centraal maar vooral het belang van een goed openbaar vervoer voor de burgers en voor het milieu. Onder andere een actie met een doorgezaagde GVB bus heeft toen veel aandacht getrokken.

'Uiteindelijk is die strijd gewonnen, de aanbesteding is niet door gegaan. Maar dat is nauwelijks uitgedragen. Ook op dat punt kan de vakbeweging veel leren van andere sociale bewegingen. Successen moet je goed bekend maken en je moet duidelijk maken dat die het resultaat zijn van je acties.'

Campagnestrategieën

'Een beetje gechargeerd zou je kunnen zeggen dat de vakbeweging twee actiemiddelen hanteert: staken en demonstreren. Maar er zijn zo veel andere actievormen die een plaats kunnen krijgen in je actiestrategie. Je hoeft niet altijd met zo veel mogelijk mensen met oranje hesjes en fluitjes de straat op te gaan. Er zijn ook allerlei andere manieren om aandacht te vragen voor bepaalde problemen: blokkades, bedrijfsbezettingen, allerlei min of meer ludieke acties. Gelukkig zien we dat nu ook meer gebeuren. Bij de acties in de zorg worden bijvoorbeeld heel verschillende actievormen gebruikt, van bezettingen tot een actietent voor een zorginstelling en allerlei korte prikacties. Op die manier maak je ook veel beter gebruik van de creativiteit van de mensen zelf. Laat mensen zelf actievormen bedenken, zelf spandoeken maken en leuzen verzinnen in plaats van dat voor ze te doen.

'De vakbeweging organiseert mensen traditionele op basis van hun werk in de bedrijven. Maar mensen werken niet meer hun hele leven, of een groot deel van hun leven, bij het zelfde bedrijf en ook vaak niet in het zelfde beroep of dezelfde sector. Je moet je leden gaan

zoeken en organiseren daar waar je ze maar kan bereiken, desnoods op straat. Nu we één FNV zijn kan je mensen ook direct voor de FNV werven waarbij het er niet tot doet in welke sector ze werken. En het kan heel goed zo zijn dat mensen op hele andere punten actief willen worden dan op zaken die direct met hun werksituatie te maken hebben. Dat ze actief willen worden op het punt van huren, of van het TTIP verdrag, van de WW, of wat dan ook.

'De bond moet veel meer campagnegericht gaan werken, met campagnes waar iedereen die mee wil doen zich bij aan kan sluiten, ongeacht waar hij of zij werkt. Daarvoor zouden er campagneteams gevormd moeten worden op verschillende thema's. De plaatselijke afdelingen en netwerken zouden daar ook een belangrijke rol in moeten spelen. Met 1500 leden kan je nu een netwerk oprichten. Dan krijg je een afgevaardigde met spreekrecht in het ledenparlement en kan je een budget voor activiteiten krijgen.

'De bond zou ook veel zichtbaarder moeten zijn dan nu. Nu zitten we vaak in kantoorpanden weggestopt op industrieterreinen waar je met het openbaar vervoer nauwelijks kan komen. Er wordt nu gewerkt aan vakbondshuizen in verschillende steden. Wat mij betreft worden dat echte ontmoetingscentra, midden in de stad met een bar. Centra waar iedereen binnen kan lopen, waar ideeën ontwikkeld en gelanceerd kunnen worden en waar allerlei (actie)vergaderingen en debatten gehouden worden. Echte clubhuizen van de vakbond.'

Rendementsdenken

'De studentenacties hebben het begrip rendementsdenken op de kaart gezet. Dat geldt voor de universiteiten, maar net zo goed elders in de maatschappij: in de zorg, in de sociale woningbouw en in de hele publieke dienstverlening. Het is dan ook heel goed dat de FNV duidelijk stelling heeft genomen voor de acties en steun heeft uitgesproken aan de bezetting van het maagdenhuis en dat Ton Heerts daar naar toe is gegaan om solidariteit te betuigen. De eis van de studenten voor democratisering van de universiteit zou ook breder vertaald kunnen worden. De vakbeweging zou actief moeten gaan pleiten voor democratisering van bedrijven, bijvoorbeeld door gekozen leden van een Raad van Bestuur.'

Democratisering

'Met de instelling van een gekozen ledenparlement is er een belangrijke stap gezet in de democratisering van de bond. Ook heeft het ledenparlement de afgelopen tijd duidelijk haar visitekaartje afgegeven en is het bestuur er steeds meer aan gaan wennen dat er

een ledenparlement is en dat daar de belangrijke besluiten worden genomen. Voor bestuurders was dat best wel wennen, en een deel van het bestuur kan daar beter mee overweg dan anderen. Een organisatie als de FNV is natuurlijk een soort mammoettanker, die verleg je niet zomaar van koers. Het ledenparlement is nu ook bevoegd om bestuursleden te kiezen of te ontslaan en kan daarmee ook richting geven aan de koers van de bond.

'In zekere zin hebben we nu dus een democratisering van bovenaf, met een gekozen voorzitter en een gekozen ledenparlement. Daarnaast heb je aan de basis plaatselijke netwerken, maar de organisatie daar tussen in, het hele apparaat, moet nog veranderen. Dat is een hele klus.

'Voor het ledenparlement is het natuurlijk van belang dat het niet los komt te staan van haar achterban, dat het een vertegenwoordiging en afspiegeling van de leden blijft. Tot nu toe is dat volgens mij goed gelukt. Je zag dat bijvoorbeeld bij het sociaal akkoord. Daar is in het ledenparlement een goede discussie over geweest en uiteindelijk heeft 80% van het parlement er voor gestemd. Later bleek uit onderzoek dat van de FNV leden ook ongeveer 80% voor en 20% tegen het sociaal akkoord was. Je zag het ook bij de besluitvorming over de fusie. Daar waren allerlei problemen mee, maar uiteindelijk is die er gekomen en het blijkt dat 97% van het ledenparlement daar achter staat.

'Sommige mensen in het ledenparlement hebben er nog moeite mee om er aan te wennen dat zij nu de besluiten nemen. Sommige mensen zijn zo gewend om te ageren tegen het bestuur, dat ze lijken te vergeten dat het nu het ledenparlement is dat de beslissingen neemt, en dat ze dus als lid van dat orgaan voorstellen kunnen doen die als ze door de meerderheid van het parlement worden gesteund ook uitgevoerd moeten worden.

'Het proces van democratisering van de bond zal door moeten gaan. In de hele bond zal het de stem van de leden moeten worden die bepalend is. En dat kan natuurlijk alleen als de leden actief, geïnformeerd en betrokken zijn.

Werken van onderop, maar ook van bovenaf de vakbond veranderen

[Matthias van Rossum](#), 19 mei 2015

Matthias is lid van het FNV ledenparlement voor de sector Universiteiten en met zijn dertig jaar een van de jongere leden. Hij was als student en promovendus actief aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, zat in medezeggenschapsorganen en was een van de oprichters van de Verontruste VU'ers. Hij was ook betrokken bij de bezettingsactie van de schoonmakers op de VU in 2012, wat hij als een keerpunt in het vakbondswerk aan de VU omschrijft. Inmiddels gepromoveerd werkt hij nu aan de Universiteit van Leiden en het Instituut voor Sociale geschiedenis in Amsterdam. Grenzeloos sprak met hem over vakbondswerk aan de universiteit, het ledenparlement en vakbondswerk in het algemeen.

'Ja, ik heb er best een tijdje over na moeten denken of ik me indertijd kandidaat zou stellen voor het FNV ledenparlement. Mijn ervaringen met de vakbond Abvakabo op de VU waren niet zonder meer positief. Wat uiteindelijk de doorslag gaf was de ervaring dat vakbondswerk vanuit de basis, vanaf de werkvloer, natuurlijk doorslaggevend is, maar dat je op een gegeven moment ook met de rest van de bond te maken krijgt en dat die er dan ook op ingesteld moet zijn om dat vakbondswerk aan de basis mogelijk te maken en te faciliteren. Het probleem is dat dit vaak nog niet zo is, daar moet nog heel wat veranderen, en aan die veranderingen hoop ik vanuit het ledenparlement bij te dragen.

Studentenactivist

Toen ik in 2002 aan de VU ging studeren raakte ik al snel betrokken bij de opleiding en de strijd tegen facultaire bezuinigingen. Als scholier was ik al wel geïnteresseerd in allerlei politieke en maatschappelijke ontwikkelingen, de andersglobaliseringsbeweging vond ik heel interessant. Ik had in die tijd een krantenwijk en bracht drie verschillende kranten rond, 's avonds las ik die en zo volgde ik bijvoorbeeld de ontwikkelingen in Genua bij het Europees Sociaal Forum. Ten tijde van de oorlog in Irak in 2003 was de demonstratie tegen die oorlog de eerste grote demonstratie waar ik bij was. Dat was heel indrukwekkend.

Via de studentenbeweging kwam ik in medezeggenschapsorganen: het faculteitsbestuur en allerlei commissies. Ik maakte daar kennis met het discours van de bestuurders – een taal die heel ver stond van de realiteit van onderwijs en onderzoek. Hoogleraren die bestuurders waren geworden, gingen helemaal mee in dat rendementsdenken, met de neoliberale benadering. Op een universiteit zou het moeten gaan om de kwaliteit, en hoe een opleiding beter te maken; aan de bestuurstafels ging het alleen over het rendement, en werden symbolische en soms zelfs contraproductieve maatregelen afgekondigd.

In 2004-5 was er een grote bezuinigingsoperatie op de letterenfaculteit van de VU. Deze had drastische gevolgen, onderwijsherzieningen en ook ontslagen. Daar zijn we toen actie tegen gaan voeren. Het lukte wel om studenten mee te krijgen, maar niet om medewerkers te mobiliseren. Later kwam ik er achter waardoor dat kwam: angst. De medewerkers waren bang, wie het eerste zijn nek uit stak kon op sancties rekenen. Achteraf was dat ook wel logisch, want iedere paar jaar wordt op een faculteit of universiteit wel weer drastisch bezuinigd – en personeelsafdelingen hebben ‘olifantengeheugens’ – niets wordt vergeten. Vanuit de studenten hebben we toen de boel onder druk gezet en gesprekken afgedwongen. Maar uiteindelijk ging de reorganisatie – en het ontslag van een aantal docenten – helaas door. Toch heb ik daar veel van geleerd.

Promovendi organisatie

Na mijn afstuderen ben ik met mijn promotieonderzoek begonnen aan de VU en kwam ik namens de organisatie van promovendi in de centrale ondernemingsraad. Dat was een weinig geruststellende ervaring: je ziet dan hoe mensen gevangen zitten in Haagse redeneringen en in de taal van het bedrijfsleven. Het bestuur kreeg weinig echte weerstand – en waar het wel fundamentele kritiek kreeg van de ondernemingsraad werd eigenlijk niet geluisterd. Ik raakte nogal teleurgesteld in het hele medezeggenschapsgebeuren, maar wat dan?

Ik heb me toen vooral gestort op de organisatie van promovendi. Er lag toen een voorstel om jonge onderzoekers (promovendi), die nu als werknemers in dienst zijn van de universiteit, terug te brengen naar de positie van student op een studiebeurs (een bursaal) zonder werknemersstatus en zonder sociale zekerheid (ziekteverzekering, zwangerschapsverlof, pensioenopbouw, etcetera). Men probeerde dit ‘bursalenplan’ via nieuwe wetgeving er stiller te jassen. We hebben toen een groep promovendi bij elkaar gebracht en een

campagne opgezet waarmee we veel stampij hebben gemaakt tegen deze plannen. We hebben een website gemaakt en de 'Hosni Mubarak prijs voor goed bestuur' uitgereikt aan de voorzitter van het college van bestuur van de VU. Het grappige was dat deze groep een heel brede club was waar actie werd gevoerd door zowel linkse activisten als VVD'ers.

De anti-bursalencampagne maakte de spanning binnen de vakbeweging heel goed duidelijk. De Abvakabo had in Groningen al in 2009 een rechtszaak aangespannen tegen een experiment waarbij promovendi een beurs zouden krijgen en stond dus achter onze campagne. Tegelijkertijd was in de ondernemingsraad van de VU de opstelling van sommige leden, waaronder ook Abvakabo-mensen, heel pragmatisch. Zo van: als het college van bestuur een dergelijk experiment wil kunnen we dat misschien wel als wisselgeld gebruiken voor iets anders. Het gebrek aan solidariteit (en inlevingsvermogen) was pijnlijk en daar hebben we in de ondernemingsraad flinke debatten over gevoerd. Uiteindelijk is het landelijk niet gelukt om het plan helemaal van tafel te krijgen, maar was het door de kritiek wel voorlopig van de baan.

Een actief lid van de bedrijfsledengroep van de Abvakabo aan de VU heeft mij in die tijd gevraagd of ik mee wilde doen met de bedrijfsledengroep. Zo ben ik actief bij de vakbond worden. Daar was ik eigenlijk de enige jongere. Vanuit mijn activiteit in de OR had ik wel een overzicht van wat er allemaal speelde op de VU. Dat was alarmerend: er werd gewaarschuwd dat er grote universitaire bezuinigingen en ontslagen aankwamen. Vanuit de bedrijfsledengroep hebben we in 2011 daarom een alternatieve opening van het academisch jaar georganiseerd – als kritische waarschuwing voor de bezuinigingsplannen. Toen is er een notitie voorgelegd over de komende reorganisaties, vooral met de boodschap dat we wilden kijken hoe het anders zou moeten. We speelden sterk in op goed werkgeverschap. Die campagne verzandde min of meer in een dialoog met het bestuur waar uiteindelijk niks uit kwam.

Schoonmakersstaking

De schoonmakersstaking begin 2012 was een keerpunt voor het vakbondswerk aan de VU. FNV Bondgenoten was al een tijdje bezig om schoonmakers op de VU te organiseren. Het schoonmaken van de VU was uitbesteed aan een schoonmaakbedrijf en de schoonmakers kregen weinig tijd voor hun werk. Er gingen zelfs geruchten over intimidatie. Tijdens de staking van de schoonmakers riep de VU haar medewerkers op om hun werkplekken, de lokalen en de gangen zelf

schoon te gaan maken. Toen zijn we ingesprongen en zijn we een campagne begonnen die collega's moest uitleggen dat daarmee de staking van de schoonmakers teniet werd gedaan. De schoonmakersstrijd verhardde zich in de weken daarna en zij kwamen met het idee om over te gaan tot bezettingen. Gekozen werd voor een bezetting op de VU, omdat daar al veel speelde en vanwege de anti-stakingsbrekersactie. Rond de bezetting ontstond een coalitie tussen de schoonmakers en de medewerkers van de VU. We organiseerden op de dag van de bezetting van de schoonmakers een grote protestbijeenkomst voor medewerkers en studenten naast de locatie die de schoonmakers bezet hielden. Dat protest ging over de eigen eisen van universiteitsmedewerkers en studenten – zorgen rond de dreigende ontslagen, zorgen rond de uitbesteding van de catering – maar ook over de acties van de schoonmakers. Met zulke gezamenlijke acties kan de vakbeweging echt de brug slaan. En zo komen werkgevers, zowel in hun rol van aanbesteder als directe werkgever, ook echt onder druk te staan. En hoewel het werk heel verschillend is, bleken de problemen van universiteitsmedewerkers en schoonmakers eigenlijk veel gezamenlijke elementen te bevatten: flexibilisering, uitholling van het werk en van zeggenschap over het werk, gebrek aan waardering, verharding van het management. Achteraf is niet het optimale resultaat uit de schoonmaakbezetting gehaald. De schoonmaakactie werd vanuit Bondgenoten vrij abrupt van bovenaf beëindigd. Dat verdiende geen schoonheidsprijs. Veel schoonmakers wilden juist verder met actievoeren – zij waren niet alleen solidair met het personeel van de catering, maar gaven ook aan dat zij vonden dat hun strijd breder maatschappelijk was – tegen bezuinigingen, tegen verrechtsing, tegen rendementsdenken. Bij de VU medewerkers had de bezetting veel losgemaakt. Daar bleef het idee hangen: als schoonmakers zich kunnen organiseren en verzetten, dan moeten wij dat ook kunnen.

We zijn toen vanuit de bedrijfsledengroep begonnen met wat eerst 'alternatief bouwen' heette en later de Verontruste VU'ers. We hielden open bijeenkomsten waar altijd twee vragen centraal stonden. Ten eerste: wat zijn de problemen, en ten tweede: wat kunnen we daar aan doen? Het idee was dat iedereen de volgende vergadering nieuwe collega's mee zou nemen die zich ook druk maakten om de situatie in gesprekken op de gang of tijdens de lunch. Er kwamen vooral medewerkers. De eerste keer een stuk of tien, de tweede keer al vijftientig en zo groeide het door. We organiseerden dat eigenlijk direct vanuit de bedrijfsledengroep van de Abvakabo, maar heel nadrukkelijk niet onder die naam. Het viel namelijk op dat veel, vooral oudere collega's niets van de Abvakabo moesten weten. Vaak omdat ze zelf vroeger persoonlijk slechte ervaringen met de

bond gehad hadden, bijvoorbeeld omdat ze ooit in een conflict juridische hulp hadden gevraagd en ontevreden waren over hoe ze toen geholpen werden. We hielden de naam Abvakabo daarom een beetje op de achtergrond. Het ging ons er vooral om mensen te activeren en om tot een tegenbeweging te komen. Als de acties goed gingen, zouden mensen vanzelf het belang van de bond wel in gaan zien. Er zaten dus kaderleden van de Abvakabo bij, maar betrekkelijk weinig leden. Op de derde bijeenkomst kwamen er al een 45-50 mensen en moesten we uitwijken naar een collegezaal. Het universiteitsbestuur had toen ook al gehoord van onze bijeenkomst en werd zenuwachtig. Bij de tweede bijeenkomst was de communicatiefunctionaris van het universiteitsbestuur al aanwezig – heel duidelijk om in de gaten te houden wat er besproken werd. De derde bijeenkomst kwam voorzitter Rene Smit opdruiven en wilde de vergadering toespreken.

Er kwam op die bijeenkomsten een veelheid van problemen naar boven, de flexibilisering, de steeds maar toenemende werkdruk, maar ook verhalen over het gebruik van intimidatie om werk af te krijgen of als mensen zich ziek melden. Dat speelde met name bij het ondersteunend personeel. Mensen verwachten dat niet bij een universiteit, dat verwachten ze bij een commercieel bedrijf, maar niet binnen de academische gemeenschap. We hebben toen een manifest uitgebracht ‘de universiteit is geen koekjesfabriek’ om de discussie te stimuleren en te praten over de oplossingen. Vanaf dat moment zijn we manifestaties gaan organiseren om mensen bij elkaar te krijgen en druk uit te oefenen op het bestuur en de medezeggenschap. Zo lieten we zien dat medewerkers tegen de koers van de universiteit waren.

De eerste grotere manifestatie vond plaats in de hal en gang naast de vergaderzaal waar het universiteitsbestuur de reorganisatieplannen presenteerde aan de medezeggenschap. Met ongeveer honderdvijftig medewerkers maakte die manifestatie zoveel lawaai dat het universiteitsbestuur hun vergadering toen heeft stilgelegd. Het bestuur heeft de zaal angstig verlaten en is met beveiligers een paar gangen verderop gaan staan. De universiteitsmedewerkers hadden niets kwaads in de zin, maar wilden alleen hun geluid laten horen.

Reorganisatie

Ondanks een reeks manifestaties en heel kritische koers van de medezeggenschap is de reorganisatie toch doorgegaan. De vakbond heeft daar geen fraaie rol in gespeeld. De medezeggenschapsorganen stemden in eerste instantie niet in met

de reorganisatieplannen met als belangrijkste argument dat er geen sociaal plan was. De landelijke onderhandelaar van Abvakabo had echter, buiten de bedrijfsledengroep om, contact met het bestuur en onderhandelde rustig verder over een sociaal plan. Uiteindelijk ging hij akkoord met een afvloeiingsregeling. Het universiteitsbestuur kon nu bij de medezeggenschap de druk opvoeren door te zeggen: kijk er ligt een sociaal plan, de bond is daar mee akkoord, dus de reorganisatie kan doorgaan. Wij hadden dat als bedrijfsledengroep te laat door. Als kadergroep probeerden we controle te krijgen op het opereren van de bondsbestuurder, maar dat is uiteindelijk niet goed gelukt. Hier ligt ook een probleem in het opereren van de vakbeweging. Teveel bondsbestuurders zijn gericht op het afsluiten van een sociaal plan, een afvloeiingsregeling, niet op het organiseren van de strijd om gedwongen ontslagen tegen te gaan. In dit geval maakte de bondsbestuurder met het afsluiten van een sociaal plan de gedwongen ontslagen mogelijk, terwijl het personeel de acties juist had georganiseerd tégen de dreigende ontslagen.

Dit voelde echt als een slag in mijn gezicht. Vanaf het moment dat duidelijk was dat er gedwongen ontslagen zouden vallen viel de groep feitelijk ook uit elkaar. Mensen gaan dan voor hun eigen individuele belang. Het collectieve belang valt weg en mensen vragen zich meteen af wat heb je dan aan de vakbeweging? Gaat het alleen maar om individuele belangenbehartiging en het afsluiten van een goede afvloeiingsregeling? Deze afvloeiingsregeling bleek uiteindelijk ook helemaal niet eens zo mooi, omdat de organisatie die het van-werk-naar-werk-traject moest begeleiden ook nogal onmenselijk te werk bleek te gaan.

In eerste instantie zette ik mijn activiteiten op een laag pitje. Toch ben ik maar doorgegaan in de vakbeweging, want je moet natuurlijk van onderop werken, mensen sterker maken, van onderop bouwen, maar ook van bovenaf werken aan het veranderen van de bond. Anders lopen initiatieven van onderop vast. Kaderleden zijn bereid om twee of drie keer hun kop te stoten en worden daar misschien sterker van, maar gewone leden haken dan af.

Ledenparlement

Ondertussen waren er natuurlijk in de Abvakabo en later ook in de hele FNV belangrijke en hoopgevende ontwikkelingen aan de gang. Met de 'kloof dichters' in de Abvakabo ging er een andere wind waaien. En ook in de FNV als geheel leken zich nieuwe mogelijkheden voor te doen. Daarom heb ik toen besloten om me kandidaat te stellen voor de verkiezing van het FNV Ledenparlement.

Het is heel erg vermoeiend en het kost heel veel tijd, maar ik denk wel dat we als ledenparlement de afgelopen tijd het een en ander bereikt hebben. Het ledenparlement speelt een belangrijke rol in de het bieden van tegenwicht namens de leden tegen het FNV-bestuur. Maar ook in het zetten van de agenda kan het ledenparlement een belangrijke rol spelen. De laatste tijd is juist op dat vlak ook winst geboekt. Het kritische standpunt van de FNV rond [TTIP](#) bijvoorbeeld is volledig te danken aan de inzet van kritische kaderleden in het bestuur en vooral het ledenparlement. Het FNV-bestuur was voorstander van een heel meegaand standpunt, maar moest door de druk van het ledenparlement uiteindelijk om. Soortgelijke overwinningen zijn zichtbaar op andere dossiers, zoals de pensioenen en vooral de [Europa visie](#).

Die lijn moeten we doorzetten. De vakbond moet weer een duidelijke eigen agenda neerzetten, niet alleen maar reageren en meedenken op SER-dossiers, maar zelf zaken agenderen die belangrijk zijn voor de verbetering van de positie van onze achterban. De werkgevers zijn daar ijzersterk in, die komen constant met allerlei plannen, voorstellen en proefballonnetjes waarmee ze de publieke opinie beïnvloeden en steeds proberen de grenzen in hun voordeel te verschuiven. Als vakbeweging lopen we nog altijd teveel mee. Kijk naar het Sociaal Akkoord en de uitwerking daarvan. We hebben ons afgelopen jaren weer in het defensief laten dringen. Dat moet anders. De vakbeweging moet zelf weer duidelijk zaken agenderen en het initiatief nemen om daarin verandering te krijgen. Daarvoor moeten we weg bij de overlegtafels. Eerst maar eens vijf jaar actie voeren – er zijn genoeg punten waarop we aan de bak moeten: minder flex, einde aan schijnconstructies, betere cao's, minder werkdruk, hoger minimumloon, einde aan jeugdloon, betere pensioenen, einde aan de dwingende maatregelen om te werken in de bijstand, enzovoort. Laten we daar eerst eens voor gaan, dan kijken over vijf jaar waar we staan.

Verder vernieuwen

Daarvoor zijn nog meer vernieuwingen nodig binnen de vakbeweging. Op papier zijn de leden machtig binnen de nieuwe FNV, maar in de praktijk regeren de bureaucratie en politieke belangen nog teveel. Het ledenparlement kan een machtig instrument zijn van de leden. En het ledenparlement begint ook langzaam iets steviger en bewuster te werken. De uitgangspunten die daarvoor zijn neergezet zijn ook heel goed.

Maar het FNV-bestuur opereert nog teveel top-down en vanuit een soort wantrouwen. De informatie-ongelijkheid is groot. Het

ledenparlement krijgt – of neemt – niet altijd genoeg tijd om op de hoogte te raken of dossiers te bespreken. Dat heeft geleid tot veel wrijving tussen bestuur en ledenparlement. De sfeer lijkt langzaam iets beter te worden, deels ook omdat het ledenparlement zelfbewuster te werk gaat. Een groot probleem is ook dat het bestuur vaak niet verder komt dan retoriek. Veel van deze retoriek wordt niet vertaald in daden. Dat valt op – niet alleen bij leden, ook breder in Nederland. Dat moet echt veranderen, want het schaadt het vertrouwen in de vakbeweging. De FNV zou voorop moeten lopen in het maatschappelijk verzet, maar het bestuur kijkt teveel naar de overlegtafels, naar de werkgevers, naar de politiek.

De Koopkracht en Echte Banen campagne is een pijnlijk voorbeeld. De campagne werd geopend met ferme taal: nu moet er geluisterd worden naar de FNV, we gaan een actietraject in, en iedere paar weken organiseren we bijeenkomst waarbij iedereen steeds een nieuw persoon moet meenemen. Na twee bijeenkomsten verzandde dat. Niet vanwege de opkomst – er kwamen inderdaad steeds meer mensen – maar simpelweg omdat de verkiezingen voorbij waren. De laatste manifestatie was in januari: daarvoor werd niet breed opgeroepen, teveel leden hebben de aankondiging niet eens gehad, toch stonden er een paar duizend man in Utrecht. Ton Heerts riep vervolgens dat 2015 het jaar van de straat zou worden. Maar de campagne kreeg geen vervolg: de eerste paar maanden bleef het stil! Er lagen genoeg mogelijkheden: TTIP, pensioenen, anti-racisme, onderwijs.

Het vervolg kwam pas met 1 mei. Dat is ook een voorbeeld hoe de vakbeweging nog teveel top-down en veel te terughoudend te werk gaat. Eigenlijk is het vreemd dat de FNV al jaren geen 1 mei meer viert. En het is goed dat we dat weer doen. Maar daarbij werd de ervaring van de Amsterdamse 1 mei-viering van afgelopen vijf jaar volkomen genegeerd. De leden hadden geen enkele inspraak over de vormgeving van 1 mei. Alle besluiten werden in een commissie van de werkorganisatie genomen en vervolgens ter informatie medegedeeld. Dan krijg je dus heel klassieke fouten: de locatie werd op het allerlaatst verplaatst, voor veel geld wordt een ‘debatleider’ met een bekend gezicht ingehuurd, voor nog meer geld de rapper Lange Frans – die niet meer hip is, geen engagement heeft én het normaal vind om nummers op te nemen met een crimineel als Willem Holleeder. Leden willen een inspirerende en strijdbare dag. Natuurlijk moet het ook leuk zijn, maar ze willen ook het idee hebben dat we als vakbeweging weer ergens samen voor staan, ergens voor gaan strijden. Uiteindelijk is dat toch wel gelukt, maar vooral door de mars – die was erg mooi – en door de bijeenkomsten van de sectoren zelf.

De bijeenkomst van de leden van de Sociale Werkplaatsen bijvoorbeeld: daar stond de zaal stampvol met actiebereide leden.

Ik denk dat FNV-bestuurders misschien toch vaker moeten gaan praten met gewone leden, met gewone werknemers. Dan zouden ze zien hoe onrechtvaardig zij behandeld worden – op hun werk, door overheidsinstanties, enzovoort. De woede is enorm groot, maar blijft nog teveel aan de keukentafels hangen. Het FNV-bestuur vertaalt de woede onvoldoende in haar houding en vooral haar koers. Het is mooi dat Ton Heerts na veel druk uiteindelijk in het Maagdenhuis langskomt, het is goed dat we weer 1 mei vieren. Maar waar blijft de landelijke mobilisatie rond TTIP, rond de doorgeschooten flex, rond alle vastgelopen cao's? Werkgevers en politiek laten duidelijk merken dat ze nog lang niet klaar zijn met de hervormingen en bezuinigingen die werkend Nederland treffen: dan moet je stoppen met verontwaardigde persberichten en stoppen met schaken aan overlegtafels, maar aan de slag met écht kracht opbouwen en het verzet gaan organiseren. Als Ton Heerts dat niet voor elkaar krijgt, wordt het misschien tijd dat hij de conclusie trekt dat hij niet de juiste man op de juiste plaats is.

Organising, bureaucratie en leden

Als vakbeweging moeten we heel kritisch kijken naar de manier waarop we werken. De aanpak met organising in de schoonmaak, de zorg en bij Schiphol is belangrijk. De inzet van organizers is cruciaal om openingen te forceren in sectoren waar leden geactiveerd moeten worden. Maar daar moet het niet bij blijven. Het moet altijd gepaard gaan met kaderopbouw. Organising is nu nog teveel gericht op het activeren van mensen, maar te weinig op een zelfstandige rol van kaderleden. Kaderleden moeten de ruimte en middelen krijgen om het heft zelf in handen te kunnen nemen. Bij veel organizingcampagnes lijken organizers en bestuurders de touwtjes heel strak in handen te houden. Daarnaast worden dan één of twee leden de boegbeelden van de strijd. Op de lange termijn werkt dat niet en zie je dat het heel moeilijk blijkt om de strijd gaande te houden als de organizers weer weg zijn.

Dat kan alleen anders als organizingcampagnes gericht worden op echte democratisering en op langdurige kaderopbouw. Het heft moet veel sneller in handen gegeven worden aan de bredere groep leden die met organising wordt geactiveerd. Dat is natuurlijk niet makkelijk. Mensen moeten veel drempels over om niet alleen mee te doen met acties, maar ook nog eens binnen de vakbond op te staan en zich uit te spreken over de koers. Mensen moeten zich sterker gaan voelen en het idee krijgen dat als ze collectief in actie komen, ze ook

collectief over die actie gaan. Dat leren mensen alleen door het te doen, door die verantwoordelijkheid te nemen. Daar moeten ze de ruimte voor krijgen – en nemen – en dat betekent ook dat er fouten gemaakt mogen worden. Het is goed om als bond heel veel geld te pompen in specifieke sectoren om daar wat van de grond te krijgen. Maar daarna moeten de leden het zelf gaan doen. De bond moet dat uiteraard faciliteren, misschien wel door vliegende brigades die acties faciliteren, met materiaal en expertise. Maar de controle en zeggenschap moet bij de leden liggen.

De rol van betaalde bestuurders binnen de FNV is in veel sectoren echt ronduit problematisch. De macht van betaalde bestuurders is simpelweg te groot: de controle over informatie, middelen en procedures zijn voor een groot deel in de functie van één persoon gebundeld. Dan moeten kaderleden wel bijzonder sterk in hun schoenen staan en heel precies weten hoe de vakbeweging werkt, willen ze daar tegenwicht aan kunnen bieden. Natuurlijk hebben we die sterke kaderleden nodig – daar begint het. Maar we moeten ook opnieuw gaan nadenken over de manier waarop de vakbeweging is georganiseerd. De rol van de betaalde bestuurder moet daarbij heel kritisch tegen het licht worden gehouden. Mijn ervaring is dat betaalde bestuurders zich vaak primair zijn gaan zien als onderhandelaars. Ze overleggen voortdurend met werkgevers – over sociale plannen, reorganisaties, cao's, de uitwerking daarvan, enzovoort. Ik zie dat het goed houden van de relatie met werkgevers voor bestuurders nog veel te vaak boven de geluiden en belangen van de eigen achterban wordt gesteld. Dat kan er niet alleen toe leiden dat betaalde bestuurders tegen acties zijn, terwijl werknemers juist in actie willen komen. Of dat acties te vroeg worden afgeblazen. Maar het betekent soms ook dat bestuurders het belang van kaderopbouw niet meer zien en initiatieven tot kaderopbouw tegenhouden.

Binnen de universiteiten heeft onder betaalde bestuurders heel lang het beeld geleefd dat werknemers niet actiebereid zijn en dat er geen nieuwe leden gevonden kunnen worden. Kijk waar we nu zijn: een paar jaar geleden was er grootschalig verzet aan de Vrije Universiteit, dit jaar sloeg de vonk over naar de Universiteit van Amsterdam. Vorig jaar is aan het Amsterdam University College een nieuwe bedrijfsledengroep opgericht, met heel veel jonge leden. Het beeld dat bij sommige bestuurders nu dan weer leeft, is dat de problemen die in Amsterdam zichtbaar zijn geworden, in de rest van het land niet zouden spelen. Ik snap dat echt niet. Kijk om je heen, denk ik dan! In Utrecht, Nijmegen en Groningen hebben studenten en medewerkers een eigen Rethink-groep opgericht. Het protest is overal. En de problemen overduidelijk ook: flexibilisering, gerommel

met inschaling en tijdelijke contracten, extreme werkdruk, verschraving van het onderwijs, enzovoort. In mijn tijd aan de VU en in Leiden heb ik genoeg gezien om te weten dat het landelijk én structureel is. Maar veel collega's durven niet. De macht van personeelszaken is simpelweg te groot. En je leidinggevende is ook de hoogleraar waar je een groot deel van je carrière nog van afhankelijk ben. Als die niet voor je op wil komen, kan je eigenlijk nergens heen.

Dat is het moment waarop de vakbond er moet staan. Ik zie veel kaderleden die zich het vuur uit de sloffen lopen, en ook veel vakbondsconsulenten die heel hard werken in vaak individuele belangenbehartiging. Ook bij het Maagdenhuis hebben veel FNV-kaderleden hard gewerkt om de strijd vanuit de medewerkers en studenten te steunen en organiseren. Een aantal kaderleden hebben er ook flink aan getrokken om de vakbond actief achter de strijd te krijgen. Sommige bestuurders hadden er geen enkele feeling mee. De lauwe reactie van bestuurders werkt dan echt in ons nadeel. Leden en niet-leden zien dat. Sommige mensen zijn echt boos geworden over de houding van onze betaalde bestuurder tijdens en na bijeenkomsten. Ze zien ook wel het goede werk van kaderleden, maar ze zijn boos over de remmende, soms zelfs arrogante houding van zo'n betaalde bestuurder op bijeenkomsten. Het is goed dat de leden van de nieuwe sectorbesturen vrijwillige kaderleden zijn: hun optreden sluit veel beter aan bij wat leden verwachten van de vakbond. Maar zij boksen dan weer op tegen een FNV-bestuur dat een koers uitzet die bij de leden ook regelmatig woede wekt. Zo heeft het recente interview van Ton Heerts, over flexibilisering en de (averechtse) uitwerking van de Wet Werk en Zekerheid, heel veel kwaad bloed gezet bij leden én niet-leden. Zij verwachten meer. Terecht! Kaderleden hebben dan weer veel uit te leggen: dat er niet één FNV is en dat leden veel kunnen betekenen.

Doorpakken

We leven in een tijd waarin veel gebeurt. Voor de vakbeweging is het de komende tijd, de komende vijf jaar erop of eronder. Als we niet een meer diverse vakbeweging bouwen – met ruimte voor jongeren, vrouwen, flexwerkers, mensen met een migrantenachtergrond – dan worden we een irrelevante factor. We moeten het er ook heel serieus over hebben wat we vragen van de werkorganisatie, wat de rol is van betaalde functionarissen in de bond, waar komen zij vandaan en waar kunnen ze weer naar toe, waar zijn de impulsen van hun carrières op hun functioneren in de bond, en waarop worden zij beoordeeld? Gaat het om het aantal cao's of afvloeiingsregelingen

die worden afgesloten, of om het aantal mensen dat actief is gemaakt en hoe krachtig kadergroepen ervoor staan?

We moeten ook kijken naar onze overlegcultuur. Veel vergaderingen zijn midden op de dag, tijdens werktijd, vaak ergens op een locatie langs een afrit en met het openbaar vervoer maar matig te bereiken. Voor veel oudere leden is het vakbondsverlof goed geregeld. Dat is heel belangrijk. Maar we lijken te vergeten dat dit voor een groot deel van onze achterban ondertussen heel anders ligt: veel tijdelijke werknemers, vooral ook jongere werknemers en mensen in sectoren met een hoge prestatiedruk of afrekencultuur kunnen niet zomaar midden op de dag vergaderen. Als alle belangrijke vergaderingen – sectorraden, ledenparlement, landelijke advies commissies voor cao-trajecten – zijn ingericht voor die oudere werknemer met vakbondsverlof, moeten we niet vreemd opkijken als er weinig jongeren, tijdelijken en prestatiewerkers doordringen binnen de organen van de vakbeweging. Zij worden wel lid, maar kunnen niet zo gemakkelijk meepraten. Dat gaat knellen.

Dat werkt in de hele bond door. Als er nu gemobiliseerd wordt door de bond dan wordt er flink uitgepakt, worden bussen ingezet, is catering aanwezig, krijgt iedereen een suf hesje. De 1 mei viering stond vol met patatkramen en de hele boel. Allemaal mooi en prachtig, maar de opkomst betekent weinig als mensen niet echt betrokken worden bij de vakbeweging, als ze geen echte zeggenschap krijgen over de vakbeweging en over de strijd die gevoerd wordt. Ook op dat vlak zijn we nog lang niet klaar.

Vakbondsleden voor Palestina

[Bert Giskes](#), 10 november 2014

Binnen de Abvakabo FNV functioneert al jaren een [Palestinawerkgroep](#). Die komt voort uit de Werkgroep Palestijnse Vakbeweging (WPV), die eind tachtiger jaren - kort na het begin van de eerste intifada - door leden van FNV-bonden werd opgericht. Grenzeloos sprak over de werkgroep en het belang van internationale solidariteit vanuit de vakbeweging met Bert Giskes, een van de actieve leden van de werkgroep.

‘Solidariteit, dat is toch de kern van het vakbondswerk, onderlinge solidariteit, die houdt toch niet op bij de landsgrenzen’, is het antwoord van Bert op de vraag waarom de vakbeweging zich bezig zou moeten houden met steun aan de Palestijnen. ‘En daar komt bij dat we heel veel kunnen leren van onze vakbondscollega's elders in de wereld’, voegt hij daar aan toe. ‘In grote delen van de wereld heeft de vakbeweging het heel wat moeilijker dan wij hier. Daar staat voor vakbondsmensen heel wat meer op het spel en dat leidt vaak tot heel strijd bare en betrokken vakbondsleden. Dat is inspirerend voor het vakbondswerk hier, dat vaak wel wat meer pit kan gebruiken.’

En waarom specifiek Palestina? Ook dat is voor Bert eigenlijk vanzelfsprekend. ‘Er zijn dingen die verkeerd zitten, en dingen die verschrikkelijk verkeerd zitten’, zegt hij. ‘Dat laatste, daar valt de situatie van de Palestijnen onder. Je heb daar een combinatie van kolonialisme, bezetting, oorlog, racisme, dat kom daar allemaal samen en dat is heel schrijnend.

‘En’, gaat hij verder, ‘internationaal vakbondswerk is ook gewoon een kwestie van eigenbelang. We hebben allemaal te maken met internationale ontwikkelingen, met handelsverdragen en allerlei internationale afspraken. Als je als vakbeweging niet oplet en niet internationaal samenwerkt dan glipt dat allemaal door je vingers. Dan kunnen regeringen en bedrijven doen wat ze willen en loop je er als vakbeweging steeds een paar stappen achteraan. Als vakbeweging moet je ook internationaal een vuist maken en dat doe je niet alleen aan de top, door samen te werken in internationale koepels, dat moet ook aan de basis gebeuren door gewone leden en zo nodig dwars door de formele structuren heen.

‘De Palestinawerkgroep is ontstaan uit acties van vakbondsleden voor Palestina’, legt Bert uit. ‘Die leden vonden dat ook in het kader van hun bond er iets aan solidariteit met de Palestijnen gedaan moest worden. De eerste jaren waren we een groot deel van de tijd bezig met het duidelijk maken dat de Palestijnen onze aandacht en solidariteit nodig hadden en verdienden. De situatie van de Palestijnen lag heel lang heel moeilijk in Nederland, en nog steeds. Er was zeker jaren geleden een sterke identificatie met Israël en het afschuwelijke lot van de Palestijnen werd nauwelijks gezien. Inmiddels is daar gelukkig enige verandering in gekomen, al is van een evenwichtige berichtgeving nog lang geen sprake. Het verstrekken van informatie is dan ook nog steeds een belangrijke taak voor de werkgroep.’

Boycot, Desinvestering en Sancties

‘In de internationale politiek’, zo gaat hij verder, ‘is er al tientallen jaren geen enkele vooruitgang in het oplossen van de problemen van de Palestijnen. Het zogenoemde vredesproces zit muurvast. De VS staan achter Israël en de EU loopt daar achteraan. In zo’n situatie is het belangrijk dat er vanuit de bevolking initiatieven worden genomen en druk wordt uitgeoefend. Bij Zuid Afrika hebben we indertijd gezien hoe belangrijk dat is. De acties in Europa, de VS en elders hebben uiteindelijk een belangrijke bijdrage geleverd aan de val van het apartheidsbewind.

Dat is ook wat ons voor ogen staat met de internationale campagne van Boycot, Desinvestering en Sancties (BDS). Tot die campagne is opgeroepen door een groot aantal Palestijnse organisaties en het is voor ons en vele solidariteitsgroepen overal in de wereld een hoofdpunt. En niet zonder succes, zoals bijvoorbeeld blijkt uit het feit dat het pensioenfonds voor zorg en welzijn PFZW - na het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP) het grootste pensioenfonds van Nederland - zijn betrokkenheid bij vier Israëlische banken die investeerden in nederzettingen in door Israël bezet gebied heeft teruggetrokken. Een Israëlische activist zei laatst dat PGGM daarmee meer voor de vrede in het Midden Oosten heeft gedaan dan tien jaar beleid van de VS, en daar zit wel wat in. Helaas heeft het ABP ondanks de internationale druk een dergelijke stap nog niet gezet, maar die druk wordt steeds sterker.

‘Voor vakbondsleden zijn die pensioenfondsen natuurlijk heel belangrijk’, gaat Bert verder. ‘Het is ons pensioengeld dat daarin is geïnvesteerd en je wilt natuurlijk niet dat jouw geld belegd wordt in uitbreiding en versterking van de illegale nederzettingen in bezet gebied, of bij bedrijven die betrokken waren bij de bouw van de muur

of bij andere projecten die erop gericht zijn om de onderdrukking van de Palestijnen te versterken of te handhaven. De vakbeweging is vertegenwoordigd in de besturen van de pensioenfondsen. Daarom streven wij als werkgroep ernaar dat het niet-investeren in bedrijven die op welke manier de bezetting steunen algemeen FNV-beleid wordt en dat de FNV'ers in de besturen van de pensioenfondsen daar ook voor gaan.

'In september hebben we daar in FNV-verband een hele interessante discussiedag over gehouden. Daar waren ook vertegenwoordigers van verschillende pensioenfondsen en dan blijken er hele verschillende benaderingen te zijn. Bij het pensioenfonds voor de landbouw zeggen ze gewoon: de Israëlische bezetting van Palestijns gebied is illegaal, daar heeft de internationale gemeenschap zich duidelijk over uitgesproken, in bedrijven die daar aan meewerken gaan wij dus niet investeren. PGGM heeft een wat ingewikkelder redenering; die zeggen: de nederzettingen zijn illegaal, maar de mensen die daar wonen hebben ook rechten. We zijn er dus niet tegen dat Israëlische banken in de nederzettingen actief zijn, maar ze hebben de vier Israëlische banken uit hun portefeuille verwijderd omdat die ook investeerden in uitbreiding van de nederzettingen.

'Het ABP daarentegen heeft, ondanks [oproepen daartoe](#), onder andere van de Zuid-Afrikaanse bisschop Tutu en vele anderen recentelijk besloten hun belang in drie Israëlische banken en andere bij de bezetting betrokken bedrijven niet af te stoten. Er is voor ons als vakbondsleden dus nog een wereld te winnen,' concludeert Bert.

Delegaties en bezoeken

Naast het geven van informatie en de BDS campagne is ook het contact met en de ondersteuning van Palestijnse collega's een belangrijke activiteit van de werkgroep. Er zijn de afgelopen jaren twee delegaties naar de Palestijnse gebieden geweest. De eerste in 2012 bestond uit kaderleden en in februari van dit jaar ging er een delegatie met onder andere FNV voorzitter Ton Heerts en Abvakabo voorzitter Corrie van Brenk en FNV en Abvakabo bestuurder Lot van Baaren. Voor de FNV was dat een belangrijke stap. Het contact met de Palestijnse vakbeweging - of misschien moeten we zeggen de Palestijnse vakbewegingen - is niet altijd eenvoudig.

'De belangrijkste organisatie waar wij contact mee onderhouden is de PGFTU (Palestine General Federation of Trade Unions)', vertelt Bert. 'Dat is de vakcentrale die nauw verbonden is met Fatah, de politieke beweging van Mahmoud Abbas, de voorzitter van de Palestijnse Autoriteit. Vanwege die nauwe band heeft de PGFTU goede ingangen

bij de Palestijnse Autoriteit, maar ze speelt een veel mindere rol bij het organiseren van acties en stakingen. Daarnaast hebben we ook contact met een aantal onafhankelijke vakbonden die verbonden zijn met [DWRC](#). Dat is geen vakcentrale maar, zoals de naam Democracy and Workers Right Center al aangeeft, een organisatie die vakbonden en andere progressieve organisaties ondersteunt.

'De Palestijnse vakbeweging kan niet werken voor de Palestijnse arbeiders in de door Israël bezette gebieden. De Israëlische vakbeweging [Histadrut](#) doet niets voor ze. Een nieuwe vakbond, WAC Ma'an, komt wel op voor hun belangen. Daar hebben we ook contact mee. Histadrut is net als de FNV aangesloten bij het Internationaal Verbond van Vakverenigingen (IVV), het is dus om het zo te zeggen een officiële partner van de FNV maar het contact daarmee is niet meer dan formeel en dat geldt ook voor onze relatie als Abvakabo met de Israëlische bond die actief is in de publiek sector. Overigens is er binnen het IVV en de daarbij aangesloten organisaties een toenemende neiging om de band met Histadrut ter discussie te stellen. Want het is een organisatie die tot voor kort Palestijnse arbeiders van lidmaatschap uitsloot (onder internationale druk is dat op papier veranderd, maar in de praktijk is er niets veranderd) en die de hele Israëlische politiek, inclusief de oorlog tegen Gaza steunt.'

Morele steun en druk

Wat is het effect van de steun aan de Palestijnse vakbeweging? Bert: 'Het belangrijkste is misschien wel de morele steun, het feit dat er belangstelling is voor hun situatie. Ik ben zelf mee geweest met het bezoek in 2012 en ook als je daar gewoon op straat loopt wordt je al aangesproken door mensen die je bedanken, alleen al voor het feit dat je daar bent en laat zien dat je belangstelling heb voor hun situatie. En voor de Palestijnse vakbeweging is het natuurlijk helemaal belangrijk dat ze steun ontvangen.

'Daarnaast is denk ik de druk in het kader van de BDS campagne van groot belang. De druk op pensioenfondsen om niet meer te investeren in de bezetting, en de voorlichting aan vakbondsleden om ze te bewegen zich bij de BDS campagne aan te sluiten en geen producten uit de illegale nederzettingen meer te kopen. En natuurlijk blijft de algemene informatie over de situatie van de Palestijnen belangrijk.

'We zijn overigens niet de enigen binnen de vakbeweging die met Palestina bezig zijn', voegt hij daar aan toe. 'Ook binnen een aantal andere bonden, zoals de Bouwbond FNV en FNV Bondgenoten, zijn er mensen mee bezig. Dat loopt vaak via andere lijnen dan bij ons. Dan

gaat het om steun aan projecten van vakbonden daar en om werk binnen grote multinationale ondernemingen die ook in Israël, de bezette gebieden of in Palestijnse gebieden actief zijn. Dat laatste is natuurlijk ook belangrijk. Want aan de ene kant kan je er voor pleiten dat bedrijven niet investeren in de nederzettingen in bezet gebied, en actie voeren tegen de producten die daar vandaan komen. Aan de andere kant kan je ook actie voeren voor de verkoop van Palestijnse producten en voor investeringen in Palestijns gebied.

‘We zitten nu als vakbeweging natuurlijk midden in het moeizame proces van fusie en de vorming van een ongedeelde FNVV. Als dat lukt, en dat hoop ik van harte, dan heeft dat natuurlijk ook consequenties voor ons werk als Palestinawerkgroep. Ik hoop dat het ons dan lukt om er meer mensen van andere sectoren bij te betrekken. Dan kunnen we ook proberen de verschillende lijnen die er nu vanuit de vakbeweging naar Palestina zijn meer bij elkaar te betrekken. Dat kan ons alleen maar sterker maken.’

Wie meer wil weten over de werkgroep kan terecht op het [blog](#). Wie mee wil doen met de werkgroep kan per mail [contact](#) opnemen.

Grenzeloos geschriften

1. Vakbondswerk aan de basis
2. De strijd voor een echt nieuwe vakbeweging
3. Links en de Syrische revolutie
4. Wat is ecosocialisme
5. Democratisering van de economie
6. De lange mars van de SP
7. De vakbond terug aan de leden
8. De wortels van vrouwenonderdrukking
9. Nieuw rechts in Nederland
10. Kapitaal en ongelijkheid, over het werk van Piketty
11. Kobani: de Syrische revolutie en de Koerdische beweging
12. Onze vakbeweging

Borderless papers

1. The New Right in the Netherlands
2. The Long March of the SP

Onze vakbeweging

De vakbeweging is eerst en vooral een organisatie van de arbeidersklasse - hoe reformistisch en gebureaucratiseerd hij ook is. En dus vinden wij dat we als socialisten daarbinnen actief moeten zijn en onze verantwoordelijkheid moeten nemen. Dat we alles moeten doen wat in ons vermogen ligt om de vakbeweging te versterken, democratischer te maken en strijdbaarder. Vandaar 'onze vakbeweging'.

In deze brochure komen vakbondsactivisten aan het woord. Over het werk van de vakbeweging dat noodzakelijkerwijs een politieke dimensie heeft. Over het belang om de vakbeweging ook aantrekkelijk te maken voor vrouwen, jongeren en migranten. Over wat de vakbeweging kan leren van andere sociale bewegingen. Over hoe we de grote invloed van betaalde bestuurders terug kunnen dringen en over het belang van internationale solidariteit... Kortom, inspiratie voor iedereen die actief is of wil worden in onze vakbeweging.

redactie@grenzeloos.org

